

*До разової спеціалізованої вченої ради
Закладу вищої освіти «Університет Короля Данила»
(76000, м. Івано-Франківськ, вул. Є. Коновальця, 35)*

ВІДГУК

офіційного опонента –

**доктора юридичних наук, професора Цуркан- Сайфуліної Юлії Василівни
на дисертацію Книгницького Миколи Миколайовича на тему: «Роль
правової культури в процесі застосування права в Україні», подану на
здобуття на наукового ступеня доктора філософії у галузі знань 08 «Право»
за спеціальністю 081 «Право»**

З огляду на зміст дисертаційного дослідження, а також наукових праць Книгницького Миколи Миколайовича, можна зробити висновок про актуальність його теми, належний ступінь обґрунтованості та достовірності наукових положень та висновків, що виносяться на захист, їхню практичну значущість, а також про здійснений автором глибокий аналіз питань, що стосуються ролі правової культури в процесі застосування права в Україні.

Актуальність обраної дисертантом теми зумовлена сучасним етапом розвитку держави. Україна знаходиться на шляху трансформації від пострадянського суспільства до правової держави, де основними принципами є верховенство права, права та свободи людини. Формування правової культури є невід'ємною частиною цього процесу, адже тільки громадяни, які мають належний рівень правової освіти, можуть ефективно брати участь у демократичних процесах і активно захищати свої права.

Правова культура безпосередньо впливає на рівень правосвідомості громадян і є важливим фактором у забезпеченні ефективного правозастосування. Високий рівень правової культури населення сприяє не тільки зміцненню правопорядку, але й підвищенню довіри до правозастосовних органів та судової системи. У цьому контексті роль правової культури в процесі застосування права набуває особливої важливості, оскільки громадяни з високим рівнем правової

обізнаності є менш вразливими до правопорушень, корупції та зловживань з боку державних органів.

Україна активно інтегрується до європейських та світових структур. Високий рівень правової культури є однією з основних умов успішної інтеграції, оскільки це забезпечує виконання міжнародних зобов'язань і адаптацію національного законодавства до європейських стандартів. В умовах реформування правової системи важливо враховувати, що правова культура має бути основою для розвитку ефективного правозастосування, оскільки лише в суспільстві, де панує правова культура, можна забезпечити належний рівень правового регулювання та ефективної реалізації правових норм.

Таким чином, дослідження ролі правової культури в процесі застосування права є надзвичайно важливим для зміцнення правопорядку, підвищення рівня правової обізнаності населення, підтримки демократичних процесів та забезпечення стабільного розвитку української правової системи.

Наукова новизна отриманих результатів визначається тим, що у вітчизняній юридичній літературі проблеми ролі правової культури в процесі застосування права в Україні до цього часу комплексно не досліджувались. Сформована структура дослідження дає підстави вважати, що Книгницький М.М. серйозно та сумлінно підійшов до висвітлення обраної проблематики. Достовірність одержаних у дисертації висновків переконливо та неодноразово демонструється шляхом всебічного аналізу широкого спектру нормативних та доктринальних, вітчизняних та зарубіжних джерел, монографій а також наукової періодики.

Також наукова новизна отриманих дисертантом результатів полягає в тому, що дисертація є першим теоретико-правовим та науковим дослідженням, присвяченим дослідженню ролі правової культури в процесі застосування права в Україні на сучасному етапі трансформації української правової системи. У роботі сформульовано нові наукові положення та висновки, зокрема вперше визначено необхідність органічного взаємозв'язку між правоосвітніми, правовиховними, правоінформаційними та моральними засобами формування правової культури в Україні в умовах розвитку громадянського суспільства та

постійного підвищення динаміки державотворчих процесів через неперервну правову соціалізацію особистості.

Обґрунтовано необхідність удосконалення вітчизняного законодавства з урахуванням ефективності аксіологічних підходів у процесі формування правової культури, а також важливість імплементації засобів формування правової культури при оптимізації нормативно-правової бази в галузі правової освіти.

Автором було вдосконалено розуміння механізмів теоретико-правового визначення поняття «правової культури» та виокремлення її основних рис, дотримуючись принципів наукового плюралізму та водночас визнання за правовою культурою пріоритетного права на формування аксіологічної складової правової системи держави.

Крім того, у дисертації набуло подальшого розвитку теоретичне розуміння внеску засобів масової інформації у розвиток правової культури через виконання медійною сферою правоосвітньої, ціннісно-нормативної, правоорієнтаційної, комунікативної, попереджувальної та правосоціалізаційної функцій.

Важливою складовою новизни є те, що сформульовані автором мета і завдання роботи дозволили створити сучасну загальнотеоретичну модель формування правової культури в Україні на етапі її державотворення, а також розробити практичні рекомендації щодо ефективної реалізації цієї моделі.

Необхідно зазначити, що одержані нові науково обґрунтовані результати мають велике значення для розвитку науки теорії держави і права. Теоретичні та практичні положення, висновки та авторські пропозиції, сформульовані в роботі, можуть стати основою для проведення подальших фундаментальних, загальнотеоретичних, галузевих і прикладних досліджень з аналізу ролі правової культури в процесі застосування права в Україні та її впливу на розвиток права і держави в умовах сучасних трансформацій.

Обґрунтованість наукових положень дисертації та достовірність одержаних результатів дослідження Книгницького М.М. забезпечено використанням значного обсягу наукових джерел, нормативно-правових актів, а також належних наукових методів, що безперечно дозволило здобувачу

сформулювати перелік вагомих наукових положень, висновків та рекомендацій щодо ролі правової культури в процесі застосування права в Україні. Дисертант демонструє аналітичний стиль мислення, здатність до самостійного формулювання висновків, критичного оцінювання наявних в науковому доробку досягнень, узагальнення різноманітних концепцій та підходів до складних теоретичних питань, які постають в дисертації.

У першу чергу, слід відмітити надзвичайно чітке та правильне визначення автором роботи об'єкта та предмета дослідження. Правильне розуміння об'єкта та предмета дослідження дозволило йому зробити свою наукову ідею цілісною, обґрунтованою та донести до наукової громадськості власні думки та пропозиції, а також уникнути формалізму і зробити дисертацію реальним внеском в науку теорії держави і права.

Крім того, під час дослідження було використано широкий спектр філософсько-світоглядних, загальнонаукових та спеціально-юридичних методів наукового пізнання, зокрема: формально-логічний метод; методи аналізу та синтезу; метод порівняльного аналізу; системно-функціональний; нормативно-догматичний метод; метод діалектики; метод узагальнення.

Наукова та практична значущість отриманих результатів підтверджена відповідними актами впровадження, які містяться у додатках до дисертації, та полягає в тому, що сформульовані в дисертації наукові положення, висновки та рекомендації можуть бути використані у: в навчальному процесі Університету Короля Данила при викладанні курсів «Теорія держави і права», «Актуальні проблеми теорії держави і права»; в науково-дослідній та експертно-аналітичній роботі Науково-дослідного інституту імені академіка УАН І.М. Луцького при виконанні наукових програм розвитку Університету Короля Данила, Прикарпатського регіону та України відповідно до плану проведення наукових досліджень, при підготовці науково-практичних експертних висновків, зауважень і пропозицій до законопроектів в зазначеній сфері.

Наукові положення, висновки та рекомендації дисертації достатньо повно викладені в анотації та опублікованих працях. Анотації дисертації відповідають її змісту та повністю відображають основні положення і результати

По-друге, на наш погляд, дисертант має надати більш детальне обґрунтування ролі юридичної освіти у формуванні правової культури особи. Юридична освіта є важливою складовою правової культури, однак у роботі не розкрито, яким чином конкретні освітні програми, зміст навчання, а також підготовка правників можуть сприяти розвитку правової свідомості та культури громадян. Потрібно розглянути як на рівні формальної, так і неформальної освіти здійснюється цей процес. Вважаємо за необхідне розкрити на захисті питання ролі юридичної освіти в процесі формування правової культури, зокрема через практичні приклади та аналіз існуючих програм підготовки правників.

По-третє, автор зазначає, що правова освіта тісно пов'язана з політичною свідомістю населення. Водночас, зазначений зв'язок залишається лише на рівні констатації, без детального розгляду його сутності і конкретних механізмів впливу. Варто докладніше розкрити цей аспект, адже політична свідомість безпосередньо впливає на правову культуру, особливо в умовах демократичних перетворень.

Означені зауваження мають як дискусійний, так і рекомендаційний характер та в цілому не впливають на загальну високу позитивну оцінку даного дисертаційного дослідження. Виконане Книгницьким М.М. дослідження сприяє розв'язанню низки теоретичних і практичних питань, містить нові підходи до вирішення наукового завдання і сприяє з'ясуванню проблем ролі правової культури в процесі застосування права в Україні.

Висновок щодо відповідальності дисертації встановленим вимогам.

Аналіз тексту дисертації свідчить про відсутність порушення автором вимог академічної доброчесності. У роботі наявні посилання на джерела інформації у разі використання ідей, розробок, тверджень, відомостей; дотримано вимоги норм законодавства про ангорське право; надано достовірну інформацію про результати наукової діяльності, використані методики досліджень і джерела інформації.

У праці не виявлено ознак академічного плагіату, самоплагіату, фабрикації, фальсифікації. Тема дослідження є актуальною, обґрунтування її змісту є достатнім. Висновки і рекомендації мають достатній рівень наукової

новизни, а також репрезентують вирішення поставлених у роботі завдань. Результати досліджень відповідають темі дисертації.

Дисертація Книгницького М.М. на тему «Роль правової культури в процесі застосування права в Україні» є завершеною, самостійно виконаною кваліфікованою науковою працею, що має вагомим теоретичне і прикладне значення, яка відповідає спеціальності 081 «Право» та вимогам Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44, Вимогам до оформлення дисертацій, затвердженим наказом Міністерства освіти і науки України від 12 січня 2017 року № 40, а її автор – Книгницький Микола Миколайович - заслуговує на присудження йому ступеня доктора філософії з галузі знань 08 «Право» за спеціальністю 081 «Право».

Офіційний опонент:

заступник директора з наукової роботи
Чернівецького навчально-наукового
юридичного інституту
Національного університету
«Одеська юридична академія»
доктор юридичних наук, професор

Юлія ЦУРКАН-САЙФУЛІНА